

ลมืองโบราณคูบัว ตั้งอยู่ใน ต.คูบัว อ.เมือง จ.ราชบุรี มีคูน้ำคันดินล้อมรอบ พบหลักฐานประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สร้างขึ้นในรูปแบบวัฒนธรรมทวารวดีเป็นจำนวนมาก ลักษณะผังของเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมน วางตัวตามแนวเหนือ-ใต้ อายุราว 1,500 ปีมาแล้ว

เมื่อเวลาผ่านไป เป็นธรรมดาที่ถูกชาวบ้านเข้ามาตั้งบ้านเรือนจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่

ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อทางกรมศิลปากรร่วมกับกรมธนารักษ์ เข้ามาปักหมุด ระบุงว่าเป็นเขตแนวคูเมืองโบราณ โดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบ

ทำให้บรรดาชาวบ้านเกรงว่าจะถูกยึดที่ดิน คืน พยายามติดต่อเพื่อทราบรายละเอียด แต่กลับไม่ได้รับการชี้แจง

“มดิชน” มีโอกาสลงพื้นที่ ร่วมกับ “ประภัสสร ชูวิเชียร” อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และนักศึกษาคณะโบราณคดีกว่า 50 คน

“อัศคพงศ์ บุรีไพศาล” ตัวแทนชาวบ้านคูบัวและคณะทำงานต่อต้านคูเมือง ชี้แจงว่า ประมาณเดือนเมษายน 2554 มีเจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจพื้นที่เมืองโบราณบ้านคูบัว เมื่อชาวบ้านเข้าไปถามก็บ่ายเบี่ยงไม่ยอมตอบว่าทำอะไร จนมีข่าวออกมาว่ากรมศิลปากรจะปักหมุด

ชาวบ้านยังไม่รู้ว่าเป็นหมุดอะไรและปักทำไม จึงรวมตัวกันไปหาผู้ว่าราชบุรีประมาณต้นเดือนพฤษภาคม 2554 แต่ไม่ได้รับความชัดเจน

“ทางการอ้างว่าพื้นที่คูบัวเป็นเมืองโบราณ และมีคูเมืองโบราณอยู่ จะต้องยึดพื้นที่ ซึ่งไม่ใช่แบบเวนคืนที่จะได้เงินค่าที่ดิน ทั้งที่ชาวบ้านมีหนังสือเอกสารสิทธิของตัวเอง มีโฉนดบางคนเป็นโฉนดแผ่นใหญ่สมัยรัชกาลที่ 5 และโฉนดรัชกาลที่ 6 อย่างถูกต้อง

“ผมได้เคลื่อนไหวมาตลอด ทั้งจัดเวทีชาวบ้าน สาส์ตจัดเวทีสาธารณะเรื่องนี้ รวมถึงเดินทางไปตามข่าวกับกรมศิลปากรในพื้นที่ราชบุรี แต่ไม่ได้อะไรเพิ่มเติม สาส์ตมีหนังสือลงวันที่ 12 มีนาคม เพื่อขอสัมภาษณ์คณะทำงานต่อต้านคูเมืองในวันที่ 16 มีนาคม เอกสารใจความว่า ต้องการทราบงานสั้นๆ ถามชาวบ้าน 8-9 ข้อ แต่ขอเลื่อนออกไปแล้ว”

สาส์ต กรมศิลปากรได้รับรองแผนที่คูเมืองแล้ว และมีแผนที่ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงออกมา แต่กรมศิลปากรไม่ได้บอกอะไรกับชาวบ้านเลย ไม่รู้เลยว่าคูเมืองมีระยะทางเท่าไร ทุกอย่างเหมือนถูกปิดไว้หมด

‘เมืองโบราณคูบัว’ระอุ เมื่อราชการบุก‘ยึดเงียบ’

ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ 2550 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 รับรองสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ หากข้อมูลนั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของประชาชน และต้องทำประชาพิจารณ์ด้วย

บริเวณนี้มีประชาชนอาศัยอยู่หลายพันครัวเรือน ชาวบ้านทั้งหมดไม่ทราบรายละเอียดว่าจะยึดพื้นที่ทั้งหมด หรือเฉพาะส่วนที่อยู่ภายในพื้นที่เส้นดำที่ปรากฏในแผนที่ ซึ่งระบุ 424 ไร่ มีประชาชนอาศัยอยู่กว่า 1,000 ครัวเรือน

การลงพื้นที่ของมดิชนและมหาวิทยาลัยศิลปากร ยังพบว่าเมืองโบราณคูบัว มีโบราณสถานใหญ่น้อยกระจายกว่า 50 แห่ง บางแห่งมีสภาพทรุดโทรม หรือเป็นเพียงกองอิฐ กองดิน มีหญ้าขึ้นปกคลุม โบราณสถานหมายเลข 44 ถูกถนนตัดผ่านฐานรากด้านตะวันตกหายไปประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ มีรถวิ่งผ่านไปมา

บริเวณห้วยชินสีห์ ใกล้กับโบราณสถานหมายเลข 24 และ 25 ปัจจุบัน มีการขุดค้นหาดินในรัศมีรอบๆ ทุ่งนาไปขาย จนเป็นบ่อขนาดใหญ่ กินพื้นที่กว่า 50 ไร่

เนื่องจากเจ้าของพื้นที่ทราบข่าวว่าจะมีการยึดพื้นที่คืน เลยขายหน้าดินบริเวณนั้น เว้นบริเวณที่คาดว่าจะมีโบราณสถานเอาไว้

“ประภัสสร” ชี้ว่า ที่ชาวบ้านบอกว่าเมืองไม่มีอยู่จริง เป็นวิธีตอบโต้กับทางราชการที่ประกาศว่าจะยึดพื้นที่ จะไปบอกอย่างไรเขาก็ไม่เชื่อเพื่อให้พื้นที่ของเขาปลอดภัย

แต่จริงๆ แล้วร่องรอยมันถูกต้อง คือยังมีคูน้ำล้อมรอบ แต่ว่าปัจจุบันสภาพทางธรณีวิทยาเปลี่ยนไป ทำให้คูเมืองดินขึ้นบ้าง บางส่วนกลายเป็นร่องน้ำ บางส่วนกลายเป็นลำห้วย

แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ คูบัวเป็นชุมชนโบราณที่มีคูเมืองล้อมรอบ แต่สภาพเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งมองไม่เห็นร่องรอย

ยกเว้นภาพถ่ายทางอากาศรุ่นเก่าและการสังเกตแนวภาพถ่ายทางอากาศปัจจุบัน เช่น ในกูเกิลเอิร์ธจะเห็นแนวที่เป็นน้ำขังบ้างหรือว่าแนวคันดินที่มีต้นไม้ หากไม่มีเรื่องยึดพื้นที่คูเมืองชาวบ้านคงบอกแล้วว่านี่คือคูเมือง

ปัญหาใหญ่ของชาวบ้านคือ ไม่รู้ว่าการจะทำอะไรกับเขา กรมศิลปากรอย่างเดียวคงไม่เป็นไร แต่ครั้งนี้กรมธนารักษ์ด้วย ชาวบ้านเลยกลัวและหวั่นไหว

สำหรับเรื่องโฉนดที่ดิน หนังสือเอกสารสิทธิที่ออกมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ก็อาจเป็นไปได้ เพราะในสมัยนั้น ยังไม่พบว่าเมืองโบราณจนกระทั่งปี พ.ศ.2504 มีคนราชบุรีแจ้งไปที่กรมศิลปากร ว่าพบโบราณสถานก่อนที่กรมศิลปากรจะดำเนินการขุดค้นขุดแต่ง

“สำหรับกรณีนี้ หากกรมธนารักษ์กับกรม

ชุดดินชาย - ชาวบ้าน ต.คูบัว อ.เมือง จ.ราชบุรี เร่งชุดดินในพื้นที่เมืองโบราณคูบัว ชาย ด้วยเกรงว่าอาจถูกยึดคืนที่ดิน หลังจาก ที่กรมศิลปากรและกรมธนารักษ์เข้ามาปักหมุด พื้นที่เมืองโบราณคูบัว โดยไม่แจ้งให้ทราบว่าจะทำอะไร

ศิลปากรออกมาชี้แจงว่าจะจัดการอย่างไรกับ พื้นที่ตรงนี้ โดยไม่ยุ่งเกี่ยวอะไรกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ไม่เก็บเงินหรือยึดที่ดิน ชาว บ้านน่าจะพอใจ และพร้อมจะเปิดใจรับข้อเท็จจริงมากขึ้น”

“สุจิตต์ วงษ์เทศ” นักเขียน ผู้ศึกษาค้นคว้าด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ระบุว่า ปัญหาเรื่องนี้เกิดจากการที่กรมศิลปากรไม่อธิบาย ไม่เผยแพร่ความรู้ให้ชาวบ้าน ทั้งที่ เรื่องดังกล่าวนี้เป็นที่รู้กันมานานแล้ว เพราะมีการพบคุน้ำคันดิน มีภาพถ่ายทางอากาศยืนยัน มีการขุดค้นตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2500

เมื่อครั้งที่ นายธนิต อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ก็เคยจัดทัวร์และมีการตีพิมพ์หนังสือด้วย เวลาผ่านมานานขนาดนี้ กลับไม่มีการอธิบายให้ชาวบ้านรับรู้ แล้วจู่ๆ ก็ไปปักหมุด ไม่บอกไม่กล่าว ไม่ทำประชาพิจารณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำมานานแล้ว อย่างนี้ถือเป็นการใช้อำนาจกับชาวบ้าน

“พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี ก็อยู่ไม่ไกลจากเมืองคูบัว ทำไมไม่เผยแพร่เรื่องนี้ให้เป็นที่น่าสนใจ เรื่องการขุดหน้าดินไปขาย ถ้าผมเป็นชาวบ้านก็ทำแบบนี้เหมือนกัน เพราะทำมาหากินที่นี่มานานแล้ว ไม่ใช่การบุกรุก” สุจิตต์กล่าวทิ้งท้าย

เป็นอีกปมปัญหาของโบราณสถานเก่าแก่ที่ต้องการวิธีคิดวิธีจัดการแบบใหม่ๆ